

Sidste mand fra Bryggens industrielle epoke

Da Nordisk Alkali Biokemi lukkede i 1989, forblev maskinmesteren på stedet med eget smedeværksted. Men til nytår er det forbi – den nu 78-årige Bent Harregaard er opsagt.

Af Karsten Poulsen
redaktion@bryggebladet.dk

Det kan synes som en fjern fortid og måske vanskeligt at forestille sig, når man ser på Havnstad i dag, men for kun få årtier siden husede hele området syd for Stur-lasgade et af Københavns største industriområder.

Tusinder havde deres daglige virke her, og området sydede af aktivitet. Maskineriet kørte, kraner lossede og lastede skibene ved kajen, og en tæt trafik af lastbiler og togvogne fragtede brændsel fra Københavns Kul og Koks Kompagni, klor fra Dansk Sojakagefabrik og korn fra Havnemøllene og Nielsen & Smith.

Bryggen var ofte indhyllet i underlige lugte, og vand, jord og luft var stærkt forurenet – ikke mindst af kviksvovl fra Sojakagefabrikken.

Fra kemi til kultur

Længst mod syd, på adressen Islands Brygge 91-93, lå virksomheden Nordisk Alkali Biokemi. Virksomheden var rykket ind i 1945 og beskæftigede sig oprindeligt med fremstilling af salte i forskellige kvaliteter, for eksempel til vejsalt.

Frem til omkring 1970 stod man blandt andre aktiviteter også for bortskaffelse af medicinrester fra landets apoteker – de blev gravet ned på Amager Fælled under opsyn af en mand fra kommunen.

Men hovedproduktionen på Nordisk Alkali var midler til ukrudtsbekæmpelse, som man afsatte til gartnerier, frugtplantager, havebrug og landbrug i ind- og udland. Der foregik ingen proceskemisk produktion på virksomheden – aktivstofferne blev købt udefra, først og fremmest ved import, og de blev dels videre-solgt, dels blandet til egne produkter.

I 1985 havde virksomheden 60-70 ansatte og tegnede sig for ni procent af det danske forbrug af pesticider. Det indenlandske salg stod for godt halvdelen af virksomhedens omsætning, resten kom fra eksport, blandt andet af det meget farlige og herhjemme forbudte stof parathion.

Et mindre udslip af dette stof gav i de tidlige 1980'ere Nordisk Alkali medieoplysning, hvor der blandt andet rapporteredes om ætsninger i lakeringen på biler i nærheden. Episoden gav anledning til en strejke på virksomheden med krav om sikre arbejdsforhold.

Nordisk Alkali Biokemi blev i 1985 overtaget af den danske kapitalgruppe In-

I smedeværkstedet laver Bent Harregaard de ting, man ikke kan få i byggemarkedet. Står man lige og mangler et gelænder til altanen eller trappen, klarer han det. Foto: Karsten Poulsen

keklar og freon), men i 1989 valgte man at lukke virksomheden.

Efter Incentives konkurs i 2004 blev grunden og bygningerne overtaget af Toki Gruppen, som gik konkurs i juni i år. Boet administreres nu af Toki Gruppens kreditorer, heriblandt Amagerbanken.

Københavns Kommune vedtog i 2006 en lokalplan for den sydligste ende af Bryggen, i planen kaldet »Artillerivej Syd«. Planen skulle bane vej for en stribe eksklusive byggeprojekter, heriblandt et fra arkitekt Bjarke Ingels' daværende tegnestue Plot.

Men tiderne er som bekendt skiftet og projekterne stillet i bero. Og ligesom det skete i andre af Bryggens tidligere industribygninger, for de forsvandt, er Nordisk Alkalis bygninger nu udlejet til iværksættere inden for kreative fag – design, internettet, film, radiomontage med mere.

Smeden fra Thy

Dog: Midt i dette sammenrend af unge kulturfolk, nærmere bestemt på første etage i nummer 93, finder man et smedeværksted. Eller, som der står på døren: Smedje. Her holder den 78-årige smed Bent Harregaard til.

Og Bent har haft sit værksted på grunden i 35 år, for

meldags smed ved ambolten, havde Bent, som han udtrykker det, skøet heste i 22 år, før han rejste til hovedstaden.

Her satte han også sit fingeraftryk på en anden af Bryggens virksomheder, idet han stod for automatiseringen af transportsystemet på Nielsen og Smiths siloanlæg, så der kunne transporteres 200 tons korn i timen.

Men først og fremmest var det altså arbejdet på Nordisk Alkali, der holdt ham beskæftiget. Bent kan godt huske opmærksomheden omkring arbejdsmiljøet på virksomheden:

– Der havde vi jo somme tider nogle problemer med Bedriftssundhedstjenesten, for dem havde vi jo hele tiden på nakken. Jeg skulle have handsker på helt her op til... »Jamen, den split, der ligger dernede (i karret med plantebeskyttelse, red.) – hvordan skal jeg få fat i den?«. Jamen, så måtte jeg jo tappe ud af karret, sagde de. »Ja, men det er jo ventilen i bunden, der er gået i stykker«.

– Det er helt i orden med den slags ting, men man skal ikke være bange for det, man skal have respekt for det. Jeg har alle gulerødderne endnu, og er der no- gende, der har haft fingrene i karret, så er det sgu mig.

Bent husker med glæde tilbage på fællesskabet

ført gennem et ton aktivt kul for så igen at blive pumpet ned i et hjørne af grunden og recirkuleret.

– Og der kunne vi se, at når havnen trykkede ud mod lossepladsen, så grundvandet steg – når så det faldt igen og havnen sugede, så kom koncentratet af det derudefra (fra lossepladsen, red.). Vi kunne se, at prøverne forandrede sig. Så det var altså ikke kun vores – det går jo helt tilbage fra tidernes morgen. Og det var ikke saftevand!

– Men sidst i 1990'erne blev vi så fri for at skulle recirkulere. Jeg tror, det har lidt at gøre med, at niveauet for giften i vandet, som de satte inde fra kommunen, det hævede de, og da vores dykkede, så begyndte de at tangere hinanden.

Tilbage til rødderne

Snakken falder på industriområdets hurtige forvandling til boligområde, og Bent har et hjertesuk angående kvaliteten af nybyggeri:

– Det træ, man bruger i moderne byggeri har ikke lagret længe nok, og jernet er ikke rent nok. Det er penge, der styrer det.

Men om ikke andet, så bidrager Bent selv til at holde håndværkets fortræffeligheder i hævd fra sit værksted.

– Ja, jeg laver det, du ikke kan købe nede ved isenkrammeren, siger han.

Og det er såvist en klædelig underdrivelse. For Bent har lavet vinduesrammer til Christiansborg og til gårde, hvor man ikke lige holder tidens standardmål. Han har smedet en kirkeport, lavet balustre til både i Sydhavnen og rør til en prototype på en trehjulret eleykel.

Men nu er det slut – i hvert fald på Bryggen. For konkursboet efter den seneste ejer har set på regnskaberne for ejendommen og fået øje på udgiften til viceværtten. Og fra nytår er den sparet væk. Så Bent har fundet et sted i Hvidovre, hvor han rykker ind i stedet. (Så hvis man lige står og mangler et gelænder til sin altan, er muligheden der fortsat på telefon 40 30 03 01...)

Foreslår man ham at overveje pensionisttilværelsen, slår han syv kors for sig:

– Det er den bedste medicin at stå op til noget hver morgen. Hvis du ikke hol-

der hjernen i gang, så dør den her, siger han og peger på sin krop.

– Jeg dør sgu nok ved ambolten.

Udstilling i weekenden

Bent er givetvis ked af, at han er blevet opsagt, men det er ikke noget, han gør et stort nummer ud af. Nogle, der til gengæld gerne vil udtrykke deres ærgrelse, er lejerne i Islands Brygge fra tidernes morgen.

– Det var Bent, som fik sedevandrøren, da det gik i stykker. Det er Bent, som har ryddet sne. Og han har alle tegningerne til bygnin- gernerne og kender dem ud og ind. Han har i det hele taget været utroligt hjælpsom og god at spørge til råds om alle de ting, man har brug for at vide, når man skal holde stedet i stand, så han bliver svar at undvære, fortæller Andreas Hagerman fra »Brygge93«.

For at tage behørigt afsked har han sammen med Erik Wulf-Steen og Ulrik Brüel Gerber, som også har deres virke i Brygge93, arrangeret en udstilling af fotografier, som Bent har taget gennem sine år på Bryggen, ledsaget af Bents egne fortællinger. Udstillingen, som har modtaget økonomisk støtte fra Amager Vest Lokaludvalg, finder sted førstkommande weekend fra fredag den 17. til søndag den 19. december i Nordisk Alkalis tidligere bygning på Islands Brygge 93.

Ved ferniseringen projiceres nyere billeder fra området for at understrege den transformation, som det har gennemgået. Udstillingen bliver således et lokalhistorisk blik på området, hvor arrangørerne samtidig ønsker at diskutere den vedvarende nedrivning af gamle fabriksbygninger til fordel for dyre boliger.

For os andre er det måske samtidig en sidste chance for at komme indenfor på en af de oprindelige bygninger fra Bryggens industriområde – inden næste økonomiske opsving...

Udstillingen lever videre på en hjemmeside, hvor fotografierne vises til lyden af Bents fortællinger.

Måske kan man så høre om dengang, Falck ransede havnebunden langs kajen og fiskede en bil op af vandet, hvori føreren sad fastspændt med en stålwire. Eller måske kan man få at vide, at der indtil for få år siden lå et større bordel i Thorvald Borgs Gade. For der har da altid været lidt skummelt ude i den ende af Bryggen, har der ikke?

► Læs mere om udstillingen

